

VLADAN JOVANOVIĆ

JUGOSLOVENSKA DRŽAVA I
JUŽNA SRBIJA 1918-1929.

Makedonija, Sandžak, Kosovo i Metohija
u Kraljevini SHS

INIS

Beograd 2002.

Fotografije na prednjim koricama:

Prizor sa skopske čaršije: Hans Hildenbrand, „The National Geographic Magazine”, vol. LVIII, No. 3, Washington, Sept. 1930.

Zgrada Oficirskog doma u Skoplju: Jovan Hadži Vasiljević, *Skoplje i njegova okolina. Istorijska, etnografska i kulturno-politička izlaganja*, Beograd 1930.

Na zadnjim koricama: Karta jugoistočnog dela Kraljevine SHS:

Meyers geographischer Handatlas, Bibliographisches Institut A. G., Leipzig 1928, #26.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
UVOD	17
Prva glava – PROSTOR I LJUDI	39
Geografski prostor. Klimatsko - pedološki uslovi	39
Demografske karakteristike. Statistička slika	45
Gradovi i varošani	48
Seoski okean, etničko šarenilo, mimikrija	56
Prosvetna tradicija „novih krajeva”	62
Druga glava – DRŽAVA I NJENE INSTITUCIJE	67
Narodna skupština i stanje na jugu	68
ADMINISTRATIVNI APARAT	75
Upravno-teritorijalne odlike, činovništvo	75
DRŽAVNE SNAGE BEZBEDNOSTI	86
Policija i žandarmerija	86
Vojska	95
„Leteći odredi”	104
PRAVOSUDNE INSTITUCIJE	106
Zatvori	109
PRIVREDNA ORGANIZACIJA POKRAJINE	112
Ustanove finansijske i privredne politike	112
O Finasijskoj kontroli	115
Sistem poreskog opterećenja	116
Trgovačko-industrijska komora u Skoplju	119
Poljoprivredne ustanove	121
Ustanove za agrarnu reformu i kolonizaciju	124
ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE SLUŽBE	126
PROSVETNE I KULTURNE USTANOVE DRŽAVE	134
Narodne (osnovne) škole	134
Srednje škole	137
Učiteljske škole	139
Državna arhiva u Skoplju	140
Treća glava – POLITIČKE PRILIKE	147
JUG U SPOLJNOJ POLITICI KRALJEVINE SHS	147
Makedonija u jugoslovensko-bugarskim odnosima	149
Albansko-italijanska akcija	158
POLITIČKE BORBE I PREVIRANJA U JUŽNOJ SRBIJI	163
Na parlamentarnim izborima 1923, 1925. i 1927. godine	165
Alternativni oblici političkog delovanja (KPJ, VMRO)	173
STANJE BEZBEDNOSTI U POKRAJINI	177
Razoružavanje stanovništva	178
Bezbednosna situacija - pogledi zvaničnika	182
Kačaci u graničnom području	185
Komitski problem i državne aktivnosti na istočnoj granici	189
Činovničko-policijska represija kao produkt antikomitske akcije	197

Zloupotrebe, kuluk	201
Emigranti - bežanje u Bugarsku i Ameriku	205
AGRARNA REFORMA I NASELJAVANJE	208
Politika naseljavanja	210
Četvrta glava – PRIVREDNI AMBIJENT JUGA	227
Privređivanje i mentalitet	227
POLJOPRIVREDA	229
Zemljoradnja	229
Kulture podneblja	233
Stočarstvo	239
ZANATI, TRGOVINA I ZAČECI INDUSTRIJE	242
Zanati i državna politika	242
Država i ugostitelji	244
Trgovina u novim društvenim i političkim okolnostima	245
Nagoveštaji industrije	251
Socijalna i etnička struktura radnog tržišta	260
Pečalbarstvo	265
Bankarstvo i finansijski tokovi	267
Rudarstvo	271
Vodoprivreda. Država i prirodne nepogode	275
Šumska politika u „ogoljenoj pokrajini”	278
SAOBRAĆAJNA EMANCIPACIJA JUGA	281
Železnice	281
Drumski, vazdušni i jezerski saobraćaj	290
Poštanski saobraćaj (telegrafi, telefoni, pošte)	295
Carinarnice	299
Turizam	301
Peta glava – KULTURA I DRUŠTVO	309
PROSVETNE PRILIKE	309
Osnovno obrazovanje u „narodnim školama”	310
Država i učitelji „vardarci”	317
Prilike u državnim srednjim školama	321
Filozofski fakultet u Skoplju	333
Nacionalni predznak kulturne politike:	
Skopsko naučno društvo, Muzej Južne Srbije	340
Biblioteke	342
KULTURA	344
Štampa	344
Narodna umetnost u novoj državi	346
Narodno pozorište u Skoplju	348
ZDRAVSTVENE PRILIKE	352
VERSKA POLITIKA POD OKRILJEM DRŽAVE	361
Pravoslavno sveštenstvo i stanovništvo	362
Država i muslimani	367
Položaj ostalih verskih grupa	372
ZAKLJUČAK	381
SUMMARY	387
IZVORI I LITERATURA	393